Число 15. Рôкъ I.

Пріятель Дѣтей.

Выходитъ въ Коломыи що 14 дней.

Предплата на рôкъ 1881. 2 злр. 50 кр.

Коломыя.

ИЛЛЮСТРОВАНЕ ДВУНЕДѢЛЬНЕ ПИСЬМО.

25. грудня 1881.

Съ кôнцемъ старого року!

Съ симъ числомъ закôнчаемъ першій рочникъ нашои газетки. Простѣтъ, що тôлько 15 чиселъ мы издали — въ тôмъ не наша вина, за мало бо предплатителѣвъ сголосило ся такихъ, которіи сложили цѣлу пренумерату, и мы не були въ состоянію, правильно до кôнця року газетку издавати.

Но такъ, якъ съ симъ старымъ рокомъ нехай изчезнутъ всѣ вашѣ грѣхи и съ новымъ настане безпорочне житье, такъ забутьте и намъ нашь грѣхъ, ачей съ новымъ рокомъ и мы станемъ правильно газетку друковати.

Запрашаемъ прото Васъ до новои пренумераты на р. 1882. въ которôмъ издавати будемъ „Пріятеля дѣтей“ що 14 дней, высокôсть цѣны пренумерацїйнои означаемъ лишь на 2 злр 50 кр. а щобы тіи, которіи сложили въ р. 1881. также таку пренумерату и за тое лишь 15 чиселъ получили, не нарѣкали, такъ для нихъ означаемъ пренумерату на р. 1882. лишь 2 зр. рôвно.

Якъ вы зъ тыхъ немногихъ сегорôчныхъ чиселъ узнали, не щадили мы крайцара на илюстраціи, и старали ся подавати лишь пожиточнѣ статійки, приступнѣ до зрозумѣня умыслôвъ молодого поколѣня — хочемъ отже и въ р. 1882. такъ само бути понятными и подавати пищу духовну для тыхъ, которіи по насъ займутъ становиско межи народами.

Любезнѣ дѣточки! вы нашою надѣею, на васъ взырае свѣтъ цѣлый, бо вы маете нами начате дѣло дальше вести мудро и полезно для руского народа! Не оставайтежь въ працѣ и учѣтся, бо наука лишь дѣлае чело-

вѣка свѣтлымъ и дае ему поважанье межи людьми.

Не встыдайте ся своеи бесѣды и своего письма, такъ бо пише и говоритъ бôльша половина Европы, — а коли кто то хоче завести у насъ инше письмо, то каждый знае, що то есть лишь штукою ворогôвъ нашихъ, которiи хочутъ нарôдъ рускiй межи собою порôжнити и его зъ свѣта згладити — ба, може въ тôмъ шукаютъ якои користи, але лишь для своеи особы. Такъ було и давнѣйше, но рускiй крайцарь не заплативъ ихъ працю — тамтымъ въ кôнци наскучилась ихъ праця, наскучитъ ся и теперѣшнымъ новаторамъ, а ихъ имена на вѣки вѣчнiи лишь съ погордою читати будемъ въ исторiи свѣта.

Честь и слава, кто держитъ ся свого и свое любитъ надъ все!

КОЛЯДА.

Мартинкови умеръ отецъ — великiй то бувъ смутокъ въ родинѣ, а найбôльше вже для матери, бо на ей головѣ лишило ся трое дѣточокъ, которыхъ треба було выживити, а маетку отецъ не лишивъ. Но мала она богату сестру, у которой не було дѣточокъ — и коли она дôзнала ся о нещастю, хотѣла подати помôчь, и взяла до себе Мартинка, обѣцяючи, що у ней ему добре буде. И такой було такъ: Мартинко мавъ у тѣтки всего подостаткомъ, мешкавъ въ красныхъ покояхъ, ходивъ въ новôмъ платю, мавъ книжочки съ образками, а даже запренумеровала ему тѣтка зъ славнои Коломыи газету „Прiятель детей“ — словомъ мавъ всего, чого лишь бажавъ, но все такой думавъ бнъ о бѣдной хатцѣ, где мешкала его мати съ сестрами, и неразъ востхнувъ и сумно подумавъ собѣ: Що то они тамъ робятъ?

Надбйшовъ вечеръ Рождества Христового, той день такъ милый для дѣтей и такъ охочо его они ожидаютъ. У тѣтки накрыто вже стôлъ на кôлька особôъ, бо мали бути гостѣ на вечерѣ и скоро тôлько звѣздки на небѣ зôйшли, запалено свѣци. Тѣтка взявши Мартинка за руку, завела его до свого покою, говорячи черезъ дорогу:

„Мое дитя, черезъ цѣлый часъ, якъ ты со мною мешкаешь, бувъ ты добрый, послушный и не засмутивъ мене николи, за те я справила тобѣ несподѣванку.“ А ôтчиняючи замкненiи дверѣ, додала: „То все твое!“

Задивовавъ ся Мартинко, бо побачивъ на столику стояче зелене деревце, украшене золотыми яблоками и орѣхами, медôвниками, цукерками, фигами, и освѣчене множествомъ рôжнобарвныхъ свѣщей. Пôдъ деревцемъ розложенiи були забавки: коники, вôзки, звѣрята, господарство, а даже ляльки и кухонка, а межи тымъ всемъ якiйсь жовтый папѣръ зложеный.

Добрый Мартинко придивлявъ ся всему, але не задовго пустили ся ему слезы зъ очей. Тѣтка задивовала ся и поспытала:

„Що то тобѣ, Мартинко? чи ты не вдоволенъ зъ того?

„Ахъ, тѣтусю! — говоривъ хлопецъ цѣлуючи еи руки — ты така добра! я такiй щастливый, але дивлячи ся на те все, погадавъ я собѣ: Що тамъ мои сестрычки теперъ робятъ и чи маютъ они яку коляду?... О любезна, дорога тѣточко: позволь менѣ подѣлити ся тыми красными вещами съ Ольгою и Манею!

„Позваляю охочо — сказала тронута тѣтка — и обѣцюю тобѣ, що твои подарунки дуже скоро до нихъ дôйдутъ.“

Якъ же урадовавъ ся Мартинко, коли таке почувъ! Ôнъ уцѣловавъ руки тѣтки, почавъ дѣлити свою коляду, а коли вже все порозставлявъ, призначаючи то для однои то для другои сестрычки, ôтчинили ся дверѣ до великого покою, и добрый хлопецъ побачивъ свою матѣрь и сестры, котрiи запрошенiи ôтъ тѣтки приѣхали до ней на празникъ Рождества Христового.

Трудно описати тои хвилѣ и тыхъ чувствъ, якіи завладѣли Мартинкомъ — ѣнъ роздавъ сестрамъ коляду, а для себе взявъ лишь коника и батѣжокъ. Ба, табо и якійсь папѣръ ще лежавъ на столѣ. Розвинувъ Мартинко его — бувъ се переказъ почтовый а въ немъ залученй 2 зр. 50 кр. Написано тамъ було:

„До администраціи „Пріятель дѣтей“ въ Коломыи — прошу присилати пѣдъ адресою мого Мартинка черезъ цѣлый рѣкъ 1882. газетку „Пріятель дѣтей.“

„Но, сказавъ Мартинко, я дѣставъ коляду на Рождество Христове, а панъ редакторъ нехай єю дѣстане на Новый рѣкъ!“

И тѣшили ся всѣ: и дѣти, всѣмъ смакована вечера, а редакторъ тою надѣею, що въ роцѣ 1882. ачей буде бѣльше пренумераторѣвъ на газетку, котору ѣнъ не для себе пише, а лишь на науку молодого поколѣня.

И. Т.

Основанія до честного житя.

(По примѣрахъ стародавныхъ славныхъ людей.)

Конецъ.

Умѣетность наражаєсь часто на опасность житя. Атенчики объострили декретомъ, щобы жаденъ зъ мешканцѣвъ Мегары не важивъ ся пѣдъ утратою головы до Атенъ поступити ногою. Евклидъ Мегарикъ однакожь, который привыкъ бувъ въ Атенахъ перебувати, щобы тамъ слухати науки Сократа, перебиравъ ся за женщину и съ заслоненымъ лицемъ и головою окрытою, ночами зъ мѣста Мегары выходивъ — бачите, выставлявъ ся на набезпеченьство житя для позысканя мудрости. А мужь Антистенъ упоминавъ ученикѣвъ, щобы ся прилѣжно прикладали до науки мудрости, а понеже они его не слухали, то розгнѣваный пустивъ ихъ ѣтъ себе. Межи ними бувъ и Диогенъ, а сей запаленый великою жаждою слухати любомудрця, приходивъ однакожь и державъ ся его постоянно. Антистенъ погрозивъ ему палицею, котору звыкъ бувъ все въ руцѣ мати, и неразъ давъ неустрашеному почувствовати еи, но Диогенъ не покидавъ ся его, але упорно вправлявъ ся въ правахъ философіи, и все казавъ до своего учителя: „Бій, якъ тобѣ ся подобае — наставлю тобѣ и голову, но не найдешь такъ твердого патыка, щобысь мѣгъ ѣтогнати мене ѣтъ твоеи школы!“

Кто господарно жити умѣе, той посѣдае полезну и потрѣбну науку. Если кто умъ свѣй посвятивъ честнотѣ и иде тамъ, где она его кличе, — если судитъ о собѣ яко о существѣ уродженѣмъ для общества и загального добра и смотритъ на свѣтъ якъ на одинъ дѣмъ всѣхъ людей, — если все такъ жіе, якъ бы межи людьми бувъ, — если знае, що нѣтъ злого тѣлько то, що есть ганьбою, нѣтъ доброго, тѣлько то, що есть честностію, и пѣсля того основанія и того правила все дѣлае и все исполняе, — если есть тои гадки, що люди пѣдверженй суть збыткови и лакомству, котрыхъ умыслы въ бездѣльнѣмъ нерадѣнію гниютъ, суть зъ всѣхъ людей найбѣднѣйшими мимо найбѣльшихъ богацтвъ блеску, — если кто се знае и такъ дѣлае, той укѣнчивъ полезну и потрѣбну науку.

Бѣльше пожитку приноситъ, коли ся немного правилъ мудрости держитъ, але таковіи мае въ поготовости и практицѣ, якъ коли бы ся научивъ много рѣчей, мавъ ихъ пѣдъ рукою и не съупотреблявъ принадлежно.

Ф. М.

Письма Филярета.

(2-гій листъ до рускихъ дѣтей.)

Тамтого разу я обѣцявъ вамъ еще написати, такъ отъ и спѣшу бодай еще сей разъ, бо рôкъ кôнчитъ ся, а якъ Богъ позволитъ, розговоримъ ся на другій рôкъ обширнѣйше. Теперъ же запамятайте собѣ, любезнiи дѣточки, що пріятелями вашими суть лишь тіи, которіи бажаютъ, щобы вы выйшли зъ темноты и чогось научились, щобы вы прозрѣли правду власными очима и не дали ся баламутити людямъ злои вѣры. Правдивіи вашіи пріятелѣ заводять школы, читальнѣ и библіотеки, где саміи рускіи книжки и газетки; они укладаютъ и друкуютъ для васъ рôжнiи пожиточніи книжочки и письма, и закладаютъ братскіи школы при кождой церквѣ, а въ нихъ учатъ ся дѣти свого прадѣдного обрядку руского и пѣнія, исторіи своеи церкви и свого народа и иншихъ наукъ, якъ господарства, ремесла и торговлѣ; они радятъ, якъ бы школы найлучше устроити. А тіи що въ такій спосôбъ занимаютъ ся вами, суть вашими правдивыми пріятелями. Узнаете то самi, коли дôйдете своихъ лѣтъ. А тіи, що васъ намовляютъ, щобы вы ходили до церкви и до школы, або намовляютъ вашихъ родичѣвъ, щобы васъ тамъ конче посылали, представляючи имъ и вамъ, якъ то красно и догôдно помолити ся зъ книжки дома и въ церквѣ, тамже читати псалмы, парамеѣ, апостолъ, вѣрую и вразъ съ дякомъ спѣвати; перечитати собѣ самому письмо, що прійде зъ уряду якого, прочитати собѣ газету, щобы знати, що и якъ дѣесь въ свѣтѣ: тіи що такъ говорятъ, говорятъ ретельну правду. Теперъ скажу вамъ еще, що кто ходитъ до школы, той учитъ ся мыслити. Человѣка, котрый щось умѣе, кождый муситъ его шанувати и почитати, бо такій человѣкъ знае, якъ на свѣтѣ жити и якъ господаровати. Въ школѣ учили вы ся найперше азбуки постепенно ôтъ лекшого до труднѣйшого ажь до скороченій або титлъ, якіи въ нашихъ книжкахъ церковныхъ приходятъ. Але чи подумали вы коли надъ тымъ, що тая наша азбука, то величне, надъобыкновенне, майже надлюдске вынайденье, изъобрѣтеніе, бôльше ôтъ желѣзницѣ, ôтъ телеграфôвъ и ôтъ всѣхъ машинъ; бо на тôмъ однôмъ изъобрѣтенію стоитъ все, що тôлько пôзнѣйше сдѣлано доброго и вынайдено, и всѣ науки, и всѣ права и все, що есть на свѣтѣ. Ажь голова ся закрутитъ, коли человѣкъ погадае, що тыхъ тридцять и кôлька знакôвъ, що зовемъ звуками, гласными или буквами, выстарчае на прикрѣпленіе до паперу всѣхъ выраженій, якіи тôлько человѣкъ вымовити може.

Дѣтоньки, застановѣтесь надъ тымъ, а буде то уже великій початокъ утворенія ся вашои гадки, вашого понятія, вашого розсужденія. Памятайте, що человѣкъ не умѣючій мыслити, не есть еще человѣкомъ совершеннымъ. Наша азбука и письмо наше, скоропись, походятъ ôтъ св. апостола Кирила зъ дуже давныхъ часôвъ, тогды не було еще латиньского або польского абецадла, прото азбука наша то дорога памятка, то слава наша; азбукою нашою всюда намъ величатися, бо она правдива, питоменна и нею все, що чувствуемъ, мыслимъ, говоримъ, можемъ выразити въ бесѣдѣ и письмѣ, и такъ якъ ни найменшій палецъ у руки свого тѣла не дали бы вы собѣ ôтрѣзати, бо то великій бôль тай шкода руки, тай той пальчикъ здоровый и ничого не вадитъ — такъ само не повиннi мы зъ нашои славнои азбуки, котрую намъ въ цѣлости лишили и передали нашіи прапрадѣды, ни одной буквы не покидати, ни то змѣняти або тамъ якъ смѣшити та перекручовати, а кажутъ: не крути, бо перекрутишь. На свѣтѣ чимъ нарôдъ свѣтлѣйшій, просвѣщеннѣйшій, тымъ лучше шануе свое письмо, свôй языкъ, свои буквы.

Прѣймѣтъ на теперъ сихъ кôлька слôвъ ôтъ вашого пріятеля, а коли ваша

охота и воля, то напишу вамъ и съ Новымъ Рокомъ щось пожезного, теперъ желаю лишь вамъ всего доброго, пильности въ науцѣ, замилованя до свого руского письма и любви до руского народа, и не забувайте на вашихъ правдивыхъ пріятелѣвъ.

Вашъ

Филяретъ.

Розвязаня:

Задача зъ ч. 12: Молочарка наповнитъ найперше 5 лѣтрову судину, зъ котрои вылѣе 3 лѣтры до меншои, а такъ позбстане въ бôльшôй 2 лѣтры молока. Дальше выпорожнитъ меншу судину и вылѣе до неи позбсталй въ бôльшôй судинѣ 2 лѣтры. На конець наповнивши еще разъ 5 лѣтрôвку, доповнитъ нею меншу судину, а остане ся въ бôльшôй 4 лѣтры, котрй спродасть панѣ.

Шарада зъ ч. 12: **Коломыя.**

Шарада зъ ч. 13 и 14: **Марко.**

Загадки зъ ч. 13 и 14: 1. Дяликъ. — 2. Стôлъ. — 3. Хмара. — 4. Хлѣбъ.

Задача рахункова зъ ч. 13 и 14: Если 2, $^1/_2$, $^1/_4$ перемѣнимо на четвертины, то отримаемъ: $^8/_4 + ^2/_4 + ^1/_4 + = ^{11}/_4$ що выноситъ 99 безъ того одного въ додатку; а на одну четвертину припаде тôлько одинацята часть въ 99 т. е. 9 яблокъ. Хлопець мавъ отже $2 \times 9 = 18$, $^1/_2$ ôтъ $18 = 9$ и $^1/_4 = 9$, або $4 \times 9 = 36$ яблокъ.

Цѣлорочну предплату на „Пріятеля Дѣтей“ зложили:

Впр. о. М. Рудницкій зъ Поморянъ	2 зр.	50 кр.
„ „ Е. Лисенецкій зъ Шидловець	2 „	50 „
Бл. г. І. Дударъ зъ Поздяча . .	2 „	50 „
„ „ М. Збудовскій зъ Стутиня н.	2 „	50 „
Впр. о. О. Молчковскій зъ Тустаня	2 „	50 „
„ „ І. Завадовскій зъ Увиня .	2 „	50 „
„ „ Ю. Габрусевичь зъ Вербова	2 „	50 „
„ „ В. Целевичь зъ Озерянъ .	2 „	50 „
„ „ Г. Матѣевъ зъ Новицѣ .	2 „	50 „
Бл. г. С. Копачукъ зъ Волчинецъ	2 „	50 „
„ „ В. Петровъ зъ Пôдмихайля	2 „	50 „
Впр. о. Ю. Мацѣлинскій зъ Угриик.	2 „	50 „
Всечест. Н. Лопатинска зъ Роздола	2 „	50 „
Бл. г. К. Вахнянинъ зъ Бучача .	2 „	50 „
„ „ Н. Мылыкъ зъ Костятина .	2 „	50 „
Почт. Школа народна въ Ясеницѣ с.	2 „	50 „
Впр. о. И. Домбчевскій зъ Дарахова	2 „	50 „
„ „ В. Ружицкій зъ Струт.ниж.	2 „	50 „
Бл. г. С. Свинцицкій зъ Убиня .	2 „	50 „
Впр. о. І. Тарнавскій зъ Бросковецъ	2 „	50 „
Бл. г. И. Труфенъ зъ Колосвару .	2 „	50 „
Впр. о. Студзинскій зъ Кипячки .	2 „	50 „
„ „ В. Добрянскій зъ Сливницѣ	2 „	50 „
„ „ І. Ляторовскій зъ Сапогова	2 „	50 „
„ „ І. Дуркотъ зъ Нового села	2 „	50 „
Бл. г. Я. Грушкевичь зъ Коломыи	2 „	50 „

